

UVIC

FACULTAT D'EDUCACIÓ
TRADUCCIÓ I CIÈNCIES
HUMANES

Curs 2017-2018

ENCOMI DE
**RAMON SITJÀ
i DOMÈNECH**

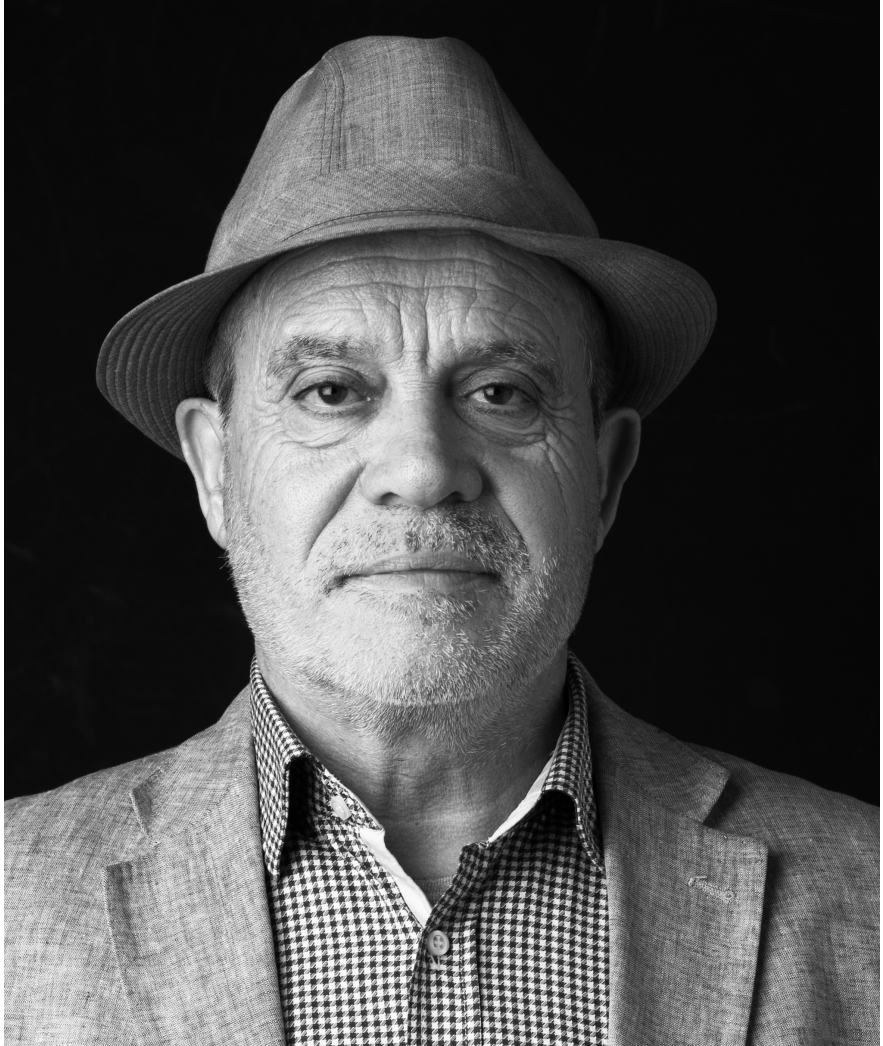
Amb motiu de la seva lliçó de jubilació:

FER DE MESTRE A L'ESCOLA I A LA UNIVERSITAT

Vic, 13 de desembre de 2017

ENCOMI DE RAMON SITJÀ i DOMÈNECH

Professor del Departament de Pedagogia



Fotografia: U_Media UVic

RAMON SITJÀ I DOMÈNECH

UNA MILITÀNCIA EN TOTS ELS FRONTS DE L'EDUCACIÓ

1. Introducció

Des dels seus inicis, l'Escola Universitària de Mestres “Balmes” de Vic, origen de la nostra actual Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes i de la mateixa Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya, va comptar en el seu claustre de docents universitaris, amb mestres en actiu de les escoles. A les acaballes de la dècada de 1970, era una decisió lògica que tenia a veure amb la necessitat de tenir un equip suficient de professorat amb persones que coneguessin bé la pràctica educativa i que d'alguna manera estiguessin a l'avantguarda dels processos de canvi que l'educació catalana estava vivint: en l'àmbit polític, en el social, en el pedagògic i en el didàctic. Mestres de les escoles d'Osona i de més enllà del territori comarcal. Era una necessitat per a poder oferir una formació universitària per a mestres que fos nova, respectuosa amb el millor bagatge humanístic i científic de la nostra cultura i, a la vegada, oberta als processos pedagògics i a les tècniques didàctiques que s'estaven posant en marxa a les escoles catalanes. Va ser així des de l'inici, ara fa quaranta anys però molts voldríem que es mantingués en el futur. És una aposta que enriqueix la formació universitària de professorat, tant en la formació inicial com en la permanent. És una estratègia que connecta universitat i escola, escola i universitat. Malauradament, els requeriments acadèmics i laborals, la competitivitat en les carreres professionals i la burocratització progressiva dels processos d'adscripció de personal a les facultats, fan més difícil, avui, aquesta presència vivificadora i dinàmica de mestres en actiu provinents dels centres educatius del nostre entorn que intervenen com a docents de ple dret a les Facultat d'Educació. La llista d'aquestes persones a l'antiga Escola Universitària de Mestres “Balmes” i a l'actual Facultat, és llarga i il·lustre. Una d'aquestes persones, que hi va ser pràcticament des del comen-

çament de l'Escola de Mestres “Balmes” és Ramon Sitjà i Domènech. Avui l'homenatge, quan ha deixat la seva activitat com a mestre d'escola i com a professor universitari. Una doble activitat que ha anat més enllà d'una ocupació professional perquè té a veure amb una militància àmplia i completa en tots els fronts de l'educació.

2. Una llarga trajectòria en la formació inicial de mestres

Efectivament, Ramon Sitjà va començar a exercir de professor a l'Escola de Mestres “Balmes” ben aviat. Curiosament, no havia estudiat per a exercir de mestre o de professor universitari. S'havia llicenciat en Enginyeria Tècnica Industrial a la Universitat Laboral d'Oscà però quan s'incorporà a l'escola de Mestres ja feia uns anys que formava part de l'equip docent de l'escola Andersen de Vic. Com que no el seduïa la idea de treballar en la indústria i es movia en el món de l'esplai, es va anar introduint progressivament en l'àmbit pedagògic. És així com, a l'any 1973, per Nadal i per atzar, hi ha una vacant en aquella escola. En Ramon hi entra i s'hi “quedarà”...fins a la seva jubilació. En els seus primers anys a l'Andersen, fa de tutor dels grans de l'escola que, aleshores atén, els nens i les nenes fins als catorze anys. Són els sisè, setè i vuitè d'EGB (Educació General Bàsica). Fruit dels seus interessos i conviccions personals i també, segurament per la seva formació, el coneixement de l'entorn, la cura del medi ambient, una nova educació ecològica seran elements centrals en la seva docència a l'escola, com ho seran en la seva docència universitària.

Així doncs, s'incorpora a l'apassionant projecte de l'Escola de Mestres “Balmes” amb un bon bagatge com a mestre, tot i la seva joventut. Com explica ell mateix, «vaig arribar a l'Escola de Mestres de la mà d'en Joan Anguera i la M. Teresa Feu, tots venien de l'Andersen, en aquells anys una escola una mica “especial” i “diferent” de la resta d'escoles de Vic i se'ns demanava que aportéssim la pràctica educativa des del punt de vista d'una escola activa. El país necessitava un nou model de mestre, que cregués en l'infant i l'ajudés en el seu camí de formació personal.»¹

1. Sitjà, R. (2011). “Sempre ens quedarà l'herbari!” Dins: AAVV. *Mestres d'Osona, 30 anys després. Relats de la primera promoció*. Vic: EUMO editorial.

Curiosament exercia de mestre i de formador de mestres sense tenir-ne el títol. Quan se li va exigir des de l'administració educativa que obtingués la diplomatura en Professorat d'Educació General Bàsica per a poder continuar exercint a l'escola d'EGB, va treure's la titulació en l'especialitat Ciències Humanes a la mateixa Escola de Mestres "Balmes". Un singularíssim cas de professor-estudiant durant un breu període.

Com a docent universitari, Ramon Sitjà intervé sobretot en l'àmbit de la didàctica. Conjuntament amb altres professors i professores de l'Escola i de la Facultat, posaran en marxa les tècniques didàctiques que beuen de l'exemple dels nostres grans pedagogs i pedagogues d'abans i d'ara, en el camp de l'ensenyament de les ciències i les ciències socials: de Pau Vila a Pilar Benejam. I també de les aportacions didàctiques que arriben d'altres països. El treball a les escoles de natura, l'educació ambiental, la recuperació dels horts escolars, dels herbaris, dels terraris, de la ciència experimentada i vivenciada directament, tenen en Ramon Sitjà un dels seus entusiastes activistes. Les estades amb alumnes de magisteri a les aleshores anomenades "Escoles de Natura" ofereixen un àmbit d'aprofundiment i també un entorn convivencial en què es faran memorables les vetllades en les quals en Ramon Sitjà hi afegeix una altra de les seves aficions, la musical, trastejant la guitarra, el violí o el trombó.

Des de la seva expertesa en la didàctica de les ciències i les ciències socials s'incorpora a mitjans de la dècada de 1980 al projecte "TIGRE" del qual en parlem una mica més endavant. D'alguna manera, Ramon Sitjà intervé cada vegada més en les assignatures troncal de pedagogia i, efectivament, fins al moment de la seva jubilació col·laborarà en la docència en assignatures com "Didàctica General", "Organització Escolar", "Escola, Sistema Educatiu i Funció Docent" i "Didàctica i Currículum".

No és fàcil sintetitzar tota la seva trajectòria a l'Escola de Mestres, als Estudis Universitaris de Vic i a la UVic-UCC. És per això que a continuació recollim diversos textos breus de col·legues de departament, escola i de la facultat.

3. Lletres personals

Sempre el trobes quan el necessites

Home amb barret, home sense barret, home singular, home com tu i com jo... Aquest és en Ramon. No són dues mirades oposades d'en Ramon, són còmplices, una balla amb l'altra entrellaçant amb les notes i les passes, genialitat, creació, senzillesa, proximitat... Perquè en Ramon treu genialitat de la senzillesa, fa fàcil la complexitat, dona valor a la quotidianitat i la transforma en pensament i acció.

He gaudit d'en Ramon, menys del que voldria o he pogut. Un Ramon amb el que compartíem assignatures al Departament. Què fer amb Didàctica? Fàcil, fàcil... i ens trobem amb un Ramon tirant mà de la seva expertesa, de les seves experiències... que ens omple d'idees i propostes que et fan plantejar algunes vegades el perquè no han sortit del teu cap per la senzillesa i l'oportunitat pedagògica que tenen! I no sols d'assignatures compartides hem viscut: qui podem dur per fer una xerrada sobre..., on portem l'alumnat a veure..., com organitzem una jornada de... Si teníem en Ramon estaven assegurades propostes sobre la taula. Vaig deixar de compartir assignatures amb ell. Ja no podia aprofitar-me!, però si tenia oportunitat m'afegia o el buscava per muntar qualsevol cosa: ens pots ajudar a cercar una persona..., pots assessorar-nos sobre...

I us imagineu un Ramon que no estigui ficat en els llocs on bull pensament i acció pedagògica? Un Ramon que no reivindiqui, que no proposi acció, que no lluiti per la millora educativa? No estaríem parlant d'ell. En una d'aquestes olles de xup xup pedagògic és on també he gaudit d'en Ramon: la dels Moviments de Renovació Pedagògica. Hem treballat conjuntament en alguna de les meses de les Jornades dels moviments, hem coincidit a les Jornades, ens hem trobat en xerrades, debats... que s'organitzaven al voltant dels moviments. I allà tornava a sorgir un Ramon que es treia i posava el barret: reflexionava, qüestionava, proposava, encoratjava..., compartia.

En Ramon ja es jubila d'una universitat que el podria haver aprofitat més. No el tindrem més? Malament si la universitat no es planteja continuar gaudint de la seva saviesa d'alguna manera. Les companyes i les amigues, però, no el perdem. En Ramon és com aquell amic a qui estimes molt i no veus sovint. Saps, però, que sempre està allà i quan el necessites o vols saber d'ell sempre el trobes i que quan ell et necessiti o vulgui saber de tu, sempre et trobarà.

Petons,
Rosa Guitart

Autoritat polifacètica i natural

En Ramon va ésser el mestre/company amb el qual vaig començar a treballar a la Universitat, conjuntament amb en Jaume Carbonell, en un projecte que anomenàvem TIGRE (Taller d'Iniciació a la Globalització i a la Realitat Educativa).

Només amb aquest títol, un ja es pot imaginar que a això de l'educació calia posar-li hores de reflexió educativa des de la motivació i diversió. Des d'aquesta mirada, què puc dir d'ell? Feia molt fàcil el que probablement per un altre hauria estat molt difícil. Sabia de tot. Tant podia començar a tocar un instrument, com parlar de poesia, de geografia, de construir una joguina... Jo en diria un professor del "renaixement", polifacètic i global... Amb una mirada artística/científica del ser i fer de mestre. I amb una "orella verda" que deia Tonucci. Coneixia els alumnes pel lloc de procedència. Això ja l'informava dels contextos i, per tant, li donava molt coneixement del lloc i de les peculiaritats contextuais/individuals de cada alumne.

Ha fet "escola" i el seu lideratge ha estat potent, com una "autoritat" natural i una "saviesa" basada en un clar sentit comú.

Li agrada la conversa, el diàleg, admet la discrepància i tampoc entra en conflicte. Entén que cadascú té la seva mirada de veure les coses i ell evidentment la seva. Penso que ha estat i és encara, perquè en Ramon no es jubilarà mai! Un mestre que creu en l'educació i que ha fet molt per l'escola activa i renovadora de casa nostra. Li hem d'estar ben agraïts! El seu mestratge és una llavor que va generant fruits i fruits...

Gràcies.
Anna Pujol

Un vocabulari personal sense gaires "no"

Potser haureu vist a un home somrient,
potser l'haureu vist amb un barret coronant la seva testa,
potser haureu vist que tothom el coneix i a tothom saluda,
potser haureu vist que l'expertesa buscava aula i departament on vessar-se...
Si és així, és que haureu topat amb en Ramon Sitjà.

No puc començar a pensar en ell sense que aquestes imatges m'acompanyin en aquest trajecte que hem compartit. M'és igualment fàcil recordar-lo entregat, disposat i entusiasmat, com m'és difícil situar-lo en cap conflicte en tots aquests anys de llunyana proximitat en la convivència des que sóc professora a la UVic.

I podria haver pogut anar més enrere encara si s'hagués donat l'oportunitat de tenir-lo com a professor durant la meva formació com a mestra en el que encara era l'Escola de Mestres d'Osona, però tampoc vaig enganxar el pla TIGRE que sempre apareix en les tertúlies durant o després del debat pedagògic en el departament... Què hi farem! Però com que qui no es consola és perquè no vol, el que sí puc constatar és la seva tasca com a company professor en els estudis ja reconeguts com a universitat.

Mesurat en les seves formes però contundent en el seu pensament. El veig entrant per la porta i, després d'una salutació digna del seu tarannà de bon mestre “—Hola Esther, què fem?” , arriba la pregunta cabdal “—Esther, on està aquell document que fem servir per explicar el currículum?. Aquest campus virtual no hi ha qui l'entengui, no trobo mai les coses al seu lloc....”. I quina raó té, oi?, però no ens aturem aquí que prendrem mal. Ell gosava demanar-me això, no per res, sinó perquè sabia que m'havia barallat abans entre grups de treball, aules virtuals i carpetes compartides. No té cap mèrit. A canvi, jo li demanava col·laboració pedagògica en les assignatures, i sobre tot, presència física davant estudiants que jo tenia al càrrec perquè considerava rellevant el que podia oferir com a mestre que ha arribat a la professió fent marrada (amb la maduresa personal i de coneixement, en aquest cas com a Enginyer Tècnic Industrial), amb experiència en la gestió d'aula però també en la de l'escola en singular (com a director) o en plural (des dels Serveis Territorials Educatius a la Catalunya Central). D'acord. M'hauréu de permetre que hagi comès aquesta frivolidat: en l'intercanvi hi guanyo jo, però també les futures generacions de mestres. Em sembla justificat.

I només perquè en tingueu coneixement: el “no” no ha format part gairebé mai del seu vocabulari. Algunes vegades podia ser “—Mirem quin dia, i ja ho farem!” , o “—Estic molt atabalat, però a veure si ens podem posar d'acord amb el calendari per poder equilibrar les càrregues de feina”. I és que hem tingut molts espais per compartir “feina”: com a membres del mateix departament, compartint docència d'assignatures, en projectes de recerca en el Pla de Millora de la Formació de Mestres, en Jornades amb el Grup de Mestres d'Osona o amb la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya. Hem compartit l'escriptura d'articles, una plaça en el cotxe per anar amunt i avall a la recerca de la pedagogia en acció, bons vins i formatges en ermites manlleuenques tot fent seminari de treball (Ei! Que l'esperit pedagògic també s'ha d'alimentar!). Però sobre tot hem compartit moments, BONS moments. Alguns d'ells lligats a l'assignatura de Didàctica general en el pla anterior de formació de mestres o de Didàctica i currículum escolar en el pla actual, força escaient a una persona bregada en la vida escolar. Perquè ell ha dedicat la seva vida professional a formar infants i futures i futurs mestres que estaran amb ells. Però com tota bona cirera

que corona un pastís, al professorat que hem estat amb ell a la universitat, o almenys puc afirmar-ho en nom propi, també ens ha regalat un bon sentit pedagògic de la vida i una sana ètica professional. Ja el trobem a faltar, cosa que només està a l'abast d'aquelles persones que tenen la capacitat de deixar empremta. Per pensar-hi.

Esther Fatsini

* * *

Tres tigres no gaire ferotges

Uff, del TIGRE ja fa gairebé 35 anys. En el meu cas, just mitja vida. Què era el TIGRE? Les sigles només ho expliquen a mitges: Taller d'Introducció a la Globalització i a la Realitat Educativa. Era, sobretot, una manera d'entrelligar les tres assignatures que impartíem: Didàctica, Pedagogia i Psicologia en un sol projecte, compartint intervencions, estratègies i activitats comunes. En concret, hi dedicàvem la meitat de les hores assignades a les nostres tres assignatures que concentràvem els dilluns: matí i tarda. Fèiem una mica de tot: conferències i debats, sessions de cinema, tallers i, sobretot, moltes sortides per conèixer escoles i altres institucions educatives, i per submergir-nos en el paisatge natural i humà de Catalunya. El propòsit era clar: volíem donar sentit a la formació inicial, tractant de vincular l'ensenyament a l'entorn, i la teoria amb la pràctica.

Va ser una experiència intensa, apassionant i absorbent, amb moltes hores de preparació, debat i avaluació que ens va permetre aprendre un munt de coses: entre nosaltres tres, dels estudiants i de les persones que hi van col·laborar. L'Anna Pujol, com aquell qui diu, s'estrenava en la docència i aportava el desig fresc de la renovació. En Ramon, amb moltes hores de vol a l'escola —malgrat no tenir el títol oficial de mestre— ens obsequiava amb el saber de l'experiència. Era dinàmic —a voltes hiperactiu—, i intuïtiu, amb una gran capacitat d'improvisació. I jo hi aportava la teoria adquirida a la revista *Cuadernos de Pedagogía* i un grapat de contactes. Entre nosaltres tres es va anar teixint una compenetració professional molt sòlida i uns vincles d'amistat que el pas del temps no han esborrat.

Avui, el Ramon està de festa i ha accedit per la porta gran a la seva merescuda jubilació. Esperem, però, que això no signifiqui una retirada, doncs persones amb tants recursos, coneixement intuïtiu, capacitat organitzativa i imaginació tan desperta —que no abunden precisament— són del tot imprescindibles per establir ponts amb les noves generacions de mestres. Per seguir dialogant, pensant i millorant l'educació pública del nostre país.

Bon viatge amic,
Jaume Carbonell Sebarroja

* * *

Alegria i afectivitat

Ramon,
no puc separar l'educador de la persona,
el polític del pedagog,
l'amic del company de departament.
Tampoc puc separar els teus sabers:
els que flueixen en els espais d'aula, dels que mostres en les teves accions de gestió;
els que expresses amb argumentacions prudentes a les reunions, dels que sorgeixen en els intercanvis cordials al passadís;
els que mostres en seminaris com el d'aquell 1 de maig a Manlleu compartint amb l'Angel Pérez, dels que han anat fluint en alguns dinars en una o altra casa o en un llunyà viatge d'estiu a Turquia.
Potser, Ramon, no hem compartit grans projectes, però sí moments significatius on m'has ensenyat que cal tenir una clara posició política i ètica, que no podem defallir en la motivació per emprendre innovacions creatives, que cal buscar el diàleg raonat i sensiblement respectuós, i que sempre l'alegria i l'afectivitat ajuden a construir sòlides relacions.

Isabel Carrillo

4. Més enllà de l'activitat universitària

Tot i que en aquestes ratlles d'encomi ens hem de cenyir a la seva trajectòria com a docent en el nostre centre universitari, no donaríem fe de la rellevància de Ramon Sitjà si no féssim esment dels altres fronts educatius i socials en els que va ser a primera línia. Els citarem amb una brevetat que no fa justícia al seu destacat paper.

a) l'exercici com a director d'escola

Ramon Sitjà ha estat director de l'escola Andersen en diferents períodes de la vida d'aquest centre educatiu i, per tant, ha assumit un lideratge que s'ha palesat en múltiples moments i que, per exemple, s'ha vist reconegut

en la recent celebració del cinquantè aniversari d'aquesta escola. Va ser director en diferents èpoques. Primer, del 1981 al 1983. Del 1986 al 1994 en què Ramon Sitjà pilotà el complex, discutit i, finalment, satisfactori pas de l'escola des d'una cooperativa de pares i mestres cap a una escola pública, conjuntament amb la majoria d'escoles integrants del CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per a l'Escola Pública Catalana). I tornà a ser director ja en la seva darrera etapa laboral, del 2012 al 2016, en un moment de consolidació del centre però també i inevitablement, en una època de nous reptes i desafiaments per a l'educació bàsica al nostre país.

b) l'activisme en la renovació pedagògica

Ramon Sitjà, al costat d'altres persones, va formar part del nucli impulsor del Grup de Mestres d'Osona, vinculat a la resta de Moviments de Renovació Pedagògica (MRP), autèntic motor de canvi i d'influència en les polítiques educatives. Des d'aquestes organitzacions participà activament en nombroses Escoles d'Estiu i en altres instàncies de formació permanent del professorat: trobades, jornades, debats i iniciatives diverses relacionades amb la millora de la pràctica educativa en l'aprofundiment de la identitat docent i en la construcció col·lectiva de pensament pedagògic.

c) el compromís polític

La seva activitat com a mestre i la seva presència en els moviments de renovació pedagògica i en la formació de mestres només s'ha reduït (si és que es pot dir així; potser podríem dir que s'ha complementat) amb la seva militància política. Membre ja de Convergència Socialista de Catalunya va passar després al Partit Socialista de Catalunya (Congrés) i al PSC (PSC-PSOE) quan aquest partit es constitueix al 1978. Actua com a responsable en diferents òrgans locals i comarcals i manté un fort compromís en la política activa al seu poble, Manlleu. Esdevé regidor a l'Ajuntament de Manlleu ja en les primeres eleccions municipals democràtiques celebrades al 1979. Exerceix aquesta comesa en tres períodes: del 1979 al 1983, del 1983 al 1987 i del 1999 al 2003. Com a culminació d'aquesta activitat política Ramon Sitjà assumeix l'honor i la responsabilitat de ser l'alcalde d'aquest important municipi osonenc, des del 1995 al 1999.

5. I seguir fent camí

Tornem, per tancar l'encomi, a evocar a Ramon Sitjà mestre i formador de mestres. Avui manifestem el nostre reconeixement a una persona implicada plenament en la renovació de l'escola i dels seus mestres, concretada en la faceta que hem compartit amb molts altres professors i professores de l'Escola Universitària de Mestres "Balmes" i de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes. Ara, en Ramon Sitjà seguirà preocupant-se pel món educatiu, sense ser a la primera fila i amb la perspectiva que dona una llarga i fructífera trajectòria. Com ell mateix ha escrit:

"El món ha donat moltes voltes i l'escola, en general i malgrat els moments puntuals de recessió econòmica que patim, ha millorat moltíssim des de llavors. Potser ara, entre uns i altres ens hem tornat excessivament dependents de l'Administració Educativa. Caldrà tornar a reivindicar la iniciativa personal i col·lectiva, la il·lusió i empena per construir escola i la vocació imprescindible per fer bé la nostra feina."²

Seguirem, doncs, aquestes paraules que ens encoratgen avançar en el camí per a una educació millor, per a un món millor. Gràcies, Ramon.

**Departament de Pedagogia
de la UVic-UCC**

2. Sitjà, R. (2011). "Sempre ens quedarà l'herbari!" Dins: AAVV. *Mestres d'Osona, 30 anys després. Relats de la primera promoció*. op. cit.

UVIC

FACULTAT D'EDUCACIÓ
TRADUCCIÓ I CIÈNCIES
HUMANES